וכולהו כתיבי באדרעיה: אמר רבין בר רב

אדא אמר רבי יצחק כל הרגיל לבא לבית

הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו

שנאמר ימי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו

אשר הלך חשכים ואין נוגה לו 🐿 אם לדבר

מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך

אין נוגה לו יבטח בשם ה' מאי טעמא משום

דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח: אמר

ר' יוחנן בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא

מצא בה עשרה °מיד הוא כועם שנא' 2מדוע

באתי ואין איש קראתי ואין עונה. א"ר חלבו

אמר רב הונא "כל הקובע שמקום לתפלתו

אלהי אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי

עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו

ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב

נושכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד

שם יואין עמידה אלא תפלה שנאמר ⁴ויעמוד

פינחם ויפלל: מאמר רבי חלבו אמר רב הונא

בהיוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה

אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל

מסורת הש"ם

ל) עי לקמן ז:, ב) לקמן כו:,ג' לקמן סו:,ג' לקמן למר, ד) בים אבל וי"ל בית עלמות של מתים [ע"ל דף נט. רש"י ד"ה אובא טמיאן. נס. רש"י ד"ה חובח טמיקן, ס) [ע' מוס' עירובין יח: ד"ה ולא אחורין, ו) ס"א ההוא טייעא חזייה א"ל כדו [גי' מערוך כדובר], ז) בס״ל הערוך כדובר], ז) בס״ל זורחת עליי, ז) [לקמן ט:], ט) [שבת ל:], י) [בשבת שם אית׳ שמעון בן עואי ועי״ ברטנורה רפ"ד דאבות ורש"י הדושיו מט: ד"ה בו עואיו. קרושין מנט דיים כן טומין, ל) [עיי כ) [ישעיה נח], ל) [עיי סנהדרין דף לה. וברש"י שס]:, מ) כשתי רשויות כ"כ ברש"י בעין יעקב,

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ואם לדכר מלוה: (ב) שם שנאמר ונדעה נרדפה: (ג) שם אמינא הא מחללין רבנן: (ד) שם מחללין רבנן: (ד) שם כלריה ישלג כי הוא ישאג ניחרדו בנים מים לוכל ניו רהיעול: (ד) רש"י ד"ה ירא ה' כנ"ל ותיבת את נמחה: (ו) ד"ה אשר הלד וכו׳ חשך ומגע עלמו מלהשכים לביהכ"ג הס"ד: (1) ד"ה אחורי וכו' מוקים לה אביי כצ"ל ואות למ"ד נמחק:

גליון הש"ם

גם' מיד הוא כועם כו'. עי׳ כזוה"ק פרשת תרומה (ד' קל"ח ע"ח] ועי׳ בתשובת רשב"ח סי׳ נ׳: שם כל הנה מסעודת חתן כו'. מג"א סימן קנ"ו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לדכר הלכה. נ"ב ג'' סרי"ף וסרא"ש מנוס:

לעזי רש"י שלוו"ץ [שול"ץ].

חבורת אנשים.

מוסף רש"י

יבטח בשם ה׳. היה לו לבטוח בי שאספיק לו צרכיו ומזונותיו לשל מנע בשבילו מלבול (רש"י בת"י). שלא יאמרו מעשה כשפים הם. על ידי כשפים הבלתי האם הואת (לקמן ט:).

רבינו חננאל

במשה רבינו שראה קשר של תפילין וש׳ של תפילין, עליה אמר ר׳ יצחק רמז לזה הדבר מן הכתוב מנין, ואו׳ נשבע ה׳ בימינו. וכענין הזה חזיון הנבואה, הנביא יושב ער ורואה בלבו חזוז הנבואה כמו ראיית הישן חלום, ומקרא מלא כתיב אם יהיה נביאיכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. פי׳ בתמיהה. וכי במראה עיו , אליו אתודע כאלו בחלום. שנראו למשה מתוך הכבוד, חקרו רבותינו ז"ל מה היה הכנסת היו במזרח והכי תניא בתוספתא דמגילה (פ"ג הי"ד) מעין מקדש ומשכן פניהם למערב ואחוריהם למזרח. והמתפלל אחורי בית הכנסת ואינו מחזיר פניו לבית הכנסת נראה ככופר במי שהלבור

מתפללין לפניו והא דרב הונא מוקי לה לאביי (1) בדלא מהדר אפיה לבי כנישתה: חלף ההוה טייעה. סוחר ערבי: כדו בר. מי כדו שתי בר רשות כי האי דאמרינן בסוכה (ד' מה:) הא דעיילי בבר: כרום זלות. סיפיה דקרא דלעיל: דברים שעומדים ברומו של עולם. כגון תפלה שעולה למעלה: כיון שנלטרד אדם לבריום. הוא זל בעיניהם: לראשנו. להיות נושה בנו דמתרגמינן כנושה (שמות כב) כרשיה: עובר בחמשה קולות. מולול בחמשה קולות שבירך בהן הקב"ה את ישראל: אותן קולות דקודם מתן **מורה הוו.** הנך קולות בתראי היינו הנך דאיירי בהו לעיל וקאמר דנראין היו ואע"פ שהקול אינו נראה זה נראה: מביחים תודה בית ה'. כי חשיב חת שבות וגו'. סיפיה דקרא דחמשה קולות דלעיל הוא: בשביל זה. שיברא זה: לצוום. שלוו"ך בלע"ו: גולם העני. והלא אף גולת העשיר גולה היא אלא גולת העני שאין לו כלום לגזול ממנו אלא שלא להשיב על שלומו:

מצוה למרהם שנא' (כ) זנרדפה לדעת את ה' ונענע אמינא בשבתא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא אמינא קא מחליין ₪ רבגן שבתא כיון דשמענא להא דרבי תנחום א"ר יהושע בן לוי

לעולם יירוץ אדם [4] לדבר הלכה ואפילו בשבת שנא' יאחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' יי אנא גמי רהיטנא: אמר ר' זירא אגרא דפרקא רהמא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא אגרא דבי ישמיא שתיקותא אמר מר זומרא יאגרא דתעניתא צדקתא אמר רב ששת יאגרא דהספדא דלויי אמר רב אשי יאגרא דבי הלולי מילי: אמר רב הונא יכל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר יסביב רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ההוא גברא דקא סמצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף סאליהו חזייה אידמי ליה כמיעא א"ל כדו בר קיימת קמי מרך שלף ספסרא וקטליה א"ל ההוא מרבגן לרב ביבי בר אביי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאָי יכרום זלות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מולזלין בהן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כיון שנצמרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום זלות לבני אדם מאי כרום כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת״ מָתהפך לכמה גוונין ר' אמי ור' אסי דאָמרי תרוייהוֹ כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר *הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר יויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ∞ענני ה' ענני ענני שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם ר' יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר ייתכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב רב נחמן בר יצחק אמר אף תפלת שחרית שנאמר ייה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה: וא"ר חלבו אמר רב הונא ∘כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר ייקול ששון וִקול שמחָה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר יוויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' ייויהי קול השופר וגו' והאלהים יעננו בקול. איני והא כתיב ייוכל העם רואים את הקולת אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב תודה שנאמר ימביאים תודה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר יכי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה': וא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר יוסוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי כי זה כל האדם "אָ"ר אלִעזר אָמר הֹקב"ה כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהָנא אִמר שקול זה כנגר כל העולם כולו יר' שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה ר' שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר יבקש שלום ורדפהו ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר ¹⁸ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם:

וכולהו כחיבי באדרעיה. כל הכתובים הללו כתובים בזרוע בבית מילי. לשמח החתן בדברים: אחורי בים הכנסם. כל פתחי בית אחד שאותן של יד אינן אלא בית אחד כדאמרינן במנחות (דף לד:) וכל הפרשיות כתובות בו: משחיל בו. מה טיבו של פלוני למה לא בא: ירא אם (ם) ה'. שהיה רגיל לבא אליו: אשר הלך חשכים ואין נוגה לו.

אשר עתה הלך למקום חשך יי אשר ימנע עלמו מלהשכים לפתחי: וחין עונה. שיעור שיוכלו לענות דבר קדושה: אלהי אברהם. שקבע מקום לתפלתו: **בעזרו**. כדרך שהיה עוזר לאברהם: אל יפסיע פסיעה גסה. לפי שמראה בעלמו שעכוב בית הכנסת דומה עליו כמשוי: נרדפה. לשון מרולה משמע שהרודף רן: לפרקה. לשמוע הדרשה: מחליין רבנן שבתח. דחמר מר (שבת ד' קיג:) אסור לפסוע פסיעה גסה בשבת שנאמרי אם תשיב משבת רגלך: אגרא דפרקת. עיקר קבול שכר הבריות הרלים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד: אגרא דכלה. שבת שלפני הרגל שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל: הגרה דשמעתה סברה. שהוח יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר: אגרא דמעניםא לדקמא. שנותנין לדקה לערב לפרנסת העניים 0 שהתענו היום: דלויי. להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים: בב א מיי׳ פ״ה מהלכות תפלה הלכה ו סמג

תפלה הלכה ו ממג טשין ינו טוש"ע אייח סיי ז סעיף ינו נוסי זמ סעיף די:]: בג ב מייר פ"ח שם הלכה בג ב מייר פ"ח שם הלכה בו פכ"ד מהלי שבת מוש"ע איים סיי ז סעיף ינ וסי ש"ח שניף און כה אלפם וסי ש"ח שעיף און כה אלפם כאו ובצגת פרה טוו:

כאן ובשבת פרק טו]: ד [מיי פ"ט מהלי מתנות עניים הלי ד טוש"ע יו"ד סיי רנו מנוי דיו

כד ה [סמ"ג עשין יב] טור ושו"ע י"ד סי" שד"מ סעיף א: ר וטוש"ע אה"ע סי' סה

סע" א:]: בה ז מי" פ"ה מהלכות מפלה הלכה ו סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן ל סעיף ו: בו ח טור או״ח סי׳ רלב:

תורה אור השלם

ו. מי בְּבָם זְרָא יִי שׁמֵע בְּקוֹל צַבְּדוֹ אָשְׁרְ הָלְךְ הְשִׁרִים וְאִין נֹגָה לוֹ יְבָטוּ הְשִׁרִים וְאִין נֹגָה לוֹ יְבָטוּ בְשׁם יִי וְיִשְׁעַן בַּאלֹהְיוּ ישעיהו ני ישעיהו ני 2. מדוע בָאתִי וְאַין אִישׁ

הראתי ואיז עונה הקצור מִדְבֶּר תִבְאַשׁ דְּגָתָם מֵאֵין מים ותמת בצמא:

ישטיהו ו ר ישעיהו נ ב 3. וַיַּשְׁבֵּם אַבְרָהָם בַּבּקֵר אֶל הִמְּקוֹם אֲשֶׁר עָמִד שְׁם אֶת פְּנֵי יְיָ: בראשית יט כז 4. וַיַּעֲמֹד פִינְחָט וַיְפְלֵּל וַתַעָצַר הַמַּגַפָּה:

.. תהלים קו ל . וְנַדְעָה נִרְדְּפָּה לְדַ 5. וְנַדְעָה אֶת יְיֶ כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ וְיָבוֹא כַגָּשָׁם לָנוּ כְּמַלְקוֹשׁ וְצֵבוֹא בַּבְּשֶׁב זְנֵי הַבְּינִי ה 6. אָחֲרִי יְיִ יֵלְכוּ בְּאַרְיֵה יִשְׁאָג בִּי הוּא יִשְׁאָג וְיָחֶרְדוּ בָּנִים מַיָּם: הושע יא י הביב רְשְׁעִים יִתְחַלְכוּן 7. בַּיִבר יִשְׁרַבוּ כַּרִם זְלוּת לְבָנֵי אַדָם:

8. הרכבת אנוש לראשנו אַנוּשׁ רְּבְּיִּנְ עֲבוּשׁ לְּוֹ אַשֵּבוּ בְּאַשׁוּ בְבַּיִים וַתּוֹצִיאַנוּ לְרְוָיָה: תהלים סו יב לְרְוָיָה: תהלים סו יב 9. וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה ויגש אליהו הנביא ויאמר עַבְּדֶּךְ וּבִּדְבָרְךְ עָשׁיתִי אַת וְיִשְׁרְאֵל הַיּוֹם יִּנְדְע בִּי אָתָה אֱלֹדִים בְּיִשְׁרְאֵל וַאָנִי אֱלֹדִים בְּיִשְׁרָאֵל וַאָּנִי אֱלֹדִים בְּיִשְׁרָאֵל וַאָּנִי אַלִּדִּים בְּיִשְׁרָאֵל וַאָּנִי מלכים א יח לו-לו מלכים א יח לו-לו מלכים האלה: אַנגני יְנִי הָאֵלֹה: פְּי אַתָּה יָנְי הָאֵלֹהִים רְאִתָּה מלכים א יח לו-לו

מלכים א יח לו-לז 10. תָּבּוֹן תְּפָּלְתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךְ מִשְׁאַת בַּפֵּי מִנְחַת עָרָב: תהלים קמא ר עֶרֶב: תהלים קמא ב 11. יְיָ בּקֵר תִּשְׁמִע קוֹלִי בּקֵר אֶעֶרְף לְף וַאֲצָפָּה: תהלים ה ד 12. קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה

קול חָתֶן וְקוֹל בַּלְה קוֹל אַמְרִים הוֹדּוּ אֶת יִיְ צְּבָאוֹת בִּי טוֹב יְיִ בִּי לְעוֹלְם חַסְדּוֹ מָבָאִים תּוֹדָה בֵּית יִיִּ בִּי אשיב את שבות הארץ בְּבָרָאשׁנָה אָמֵר יְיָ: ירמיהו לג יא

יו מיזה לג יא 13. וַיְהִי בִּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיֹת הַבּּקֶר וַיְהִי קלת וּבְרַקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֲרֵד בַּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַחֲנֵה:

1. וְיָהִי קוֹל הַשׁוֹפֶר הוֹלֶךְ וְחָזֶק מָאד מֹשֶׁה יָדְבֶּר וְהָאֶלְהִים יֵעֲנָנוּ בְּקוֹל: שמות יט יט 1.5 וְכְּל הְּעָם רֹאִים אָת הַקּוֹלת וְאָת הַלָּפִּידִם וְאַת קוֹל הַשׁפֶּר וְאָת הָהֶר עָשׁוְ וַיִּרְא הָעָם וִיְּצֶעוּ וַיִּעַמְדוּ מֵּרְחֹכָּ: שמות כיד 16. סוֹף דְּבָּר הַבּל נִשְׁמָע אָת הָאֱלֹהִים יִרְא ואת מצותיו שמור בי זה כל האדם: קהלת יב יג 17. סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהה: תהלים לד טו 18. "י במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם: ישעיהו ג יד

ואלו הדברים והענינים קבלה (הלכה) למשה רבינו מסיני היו בידם ומקבלה פירשום שאי איפשר לדברים הללו להתפרש מן הדעת כלל. אגרא דפרקא ריהטא. פיי, כדי שישמע מתחילה. אגרא דכלה דוחקא. [פיי], שכר ישיבה החבורה דוחקא. אגרא דבי טעמא שתיקותא. [פיי] שכר האבל שתיקותא ולקבל באהבה. אגרא דהספדא דלויי. שמגביה קולו בהספד שנאמר וישא קולו ויבר. אמר ר' חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ב... שביות בדיים במור את המורה היה היה היה במורה הוא במורה את את היה במירות המורה היה את במור את המבור המורה ה יחיד בעלות המנחה ולהיה שליהו. אמר רב נחמן בר יצחק אף בתפלה של שחרית שנאמר ה' בוקר תשמע קולי. ר' יוחנן אומר אף בתפלה של ערבית שנאמר תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב. הילכך צריך להיות רגיל בכולם.

٦"%